

Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas*

ZAKON O POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI OSTVARENE KAZNENIM DJELOM I PREKRŠAJEM: NEKA OTVORENA PITANJA I MOGUĆA RJEŠENJA

Stupanjem na snagu Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (ZOPOIK) hrvatsko je kazneno procesno pravo dobilo još jedan zakon koji uređuje u prvome redu procesnopravne aspekte, ali se dodiruje i materijalnopravnih aspekata primjene kaznenopravne mjere oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom. Rad sadržava kritički osvrt na neka zakonska rješenja. Autorica najprije razmatra problematiku primjene ZOPOIK-a kao posebnog zakona, s obzirom na druge zakone iz područja kaznenog procesnog prava, u kontekstu zahtjeva za pravnom sigurnošću. Potom analizira zakonsko rješenje prema kojemu se postupak oduzimanja imovinske koristi vodi na prijedlog tužitelja te iznosi prijedloge za moguće promjene. Posebna pozornost posvećena je oduzimanju imovinske koristi izvan kaznenog postupka, kad postoje okolnosti koje isključuju kazneni progon, pri čemu autorica razmatra pravnu prirodu samog postupka i mjere oduzimanja, nemogućnost proširenog oduzimanja te zakonske pretpostavke za vođenje tog postupka. Rad sadržava i sažet prikaz novosti koje je ZOPOIK donio u postupku osiguranja oduzimanja imovinske koristi, ponajprije radi učinkovitije primjene privremenih mjera, te naposljetku zaključke s prijedlozima mogućih zakonskih rješenja.

1. UVODNE NAPOMENE

Oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, materijalno-pravni i procesnopravni aspekti uređenja te kaznenopravne mjere tijekom posljednjih desetak godina mijenjani su nizom zakonodavnih intervencija. I novi Kazneni zakon donesen 21. listopada 2011., koji će na snagu stupiti

* Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, docentica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

1. siječnja 2013. (KZ/2011),¹ predviđa značajne promjene u uređenju oduzimanja imovinske koristi. Prethodno je zakonodavac intervenirao u procesno-pravno uređenje mjere, donijevši Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (ZOPOIK), koji je na snazi od 1. siječnja 2011.²

ZOPOIK prvenstveno uređuje procesnopravna pitanja, točnije postupak utvrđivanja imovinske koristi, osiguranja oduzimanja imovinske koristi i ovrhe odluke o oduzimanju imovinske koristi, kao i postupanje s oduzetom i privremeno oduzetom imovinom, ostvarenje oštećenikovih prava te zaštitu prava treće osobe (čl. 1. st. 1. ZOPOIK). Međutim, ZOPOIK uređuje i neke materijalnopravne aspekte mjere oduzimanja imovinske koristi, nerazdvojno povezane s procesnopravnim pitanjima, koje uređuje i Kazneni zakon (KZ)³ te Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (ZOPOKD).⁴ Osim toga, uz ZOPOIK su i dalje na snazi odredbe Zakona o kaznenom postupku (ZKP)⁵ te Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (ZUSKOK),⁶ koje također uređuju postupak oduzimanja odnosno osiguranja oduzimanja imovinske koristi.⁷ Oduzimanje imovinske koristi ostvarene prekršajem uređuje Prekršajni zakon (PZ)⁸, koji sadržava materijalnopravne odredbe (čl. 76. PZ) te odredbu da sud imovinsku korist oduzima po službenoj dužnosti u prekršajnom postupku, s time da upućuje na odgovarajuću primjenu odredbi ZKP-a (čl. 250. st. 1. PZ).

Premda je jedan od ciljeva izrade i donošenja ZOPOIK-a bio pojednostavnjenje i preglednost zakonskog uređenja postupka oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom odnosno prekršajem,⁹ trenutačna situacija

¹ U vrijeme pisanja ovog rada novi Kazneni zakon od 21. listopada 2011. još nije objavljen u Narodnim novinama, pa se u radu upućuje na tekst Konačnog prijedloga Kaznenog zakona iz listopada 2011. Vlada Republike Hrvatske, Konačni prijedlog Kaznenog zakona, Zagreb, listopad 2011., <http://www.sabor.hr>

² Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem od 15. prosinca 2010., Nar. nov. 145/2010.

³ Kazneni zakon Republike Hrvatske, Nar. nov. 110/1997, 27/1998, 50/2000, 129/2000, 51/2001, 111/2003, 190/2003, 105/2004, 84/2005, 71/2006, 110/2007, 152/2008, 57/2011.

⁴ Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Nar. nov. 151/2003, 110/2007, 45/2011.

⁵ Zakon o kaznenom postupku od 18. prosinca 2008., Nar. nov. 152/2008, 76/2009, 80/2011.

⁶ Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Nar. nov. 76/2009, 116/2010, 145/2010, 57/2011.

⁷ Postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi te oduzimanja imovinske koristi kao mjera međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima uređeni su Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (ZOMPO), Nar. nov. 178/2004.

⁸ Prekršajni zakon, Nar. nov. 102/2007.

⁹ U obrazloženju uz Konačni prijedlog ZOPOIK stoji da ZOPOIK teži "cjelovitom, jasnijem i jednostavnijem uređenju postupka oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim

govori drugačije. ZOPOIK je donesen kao još jedan zakon koji uređuje materiju oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, u skladu s trendom ekspanzije i sve veće fragmentiranosti suvremenog kaznenog procesnog prava.¹⁰ Osim toga, odredbe ZOPOIK-a “odgovarajuće se primjenjuju na prekršajni postupak”, osim ako sam ZOPOIK ne propisuje drugačije (čl. 1. st. 6. ZOPOIK), pa će tijela prekršajnog postupka u postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene prekršajem primjenjivati PZ, ZKP i ZOPOIK. Pri tome se, u kontekstu načela pravne sigurnosti, neizostavno postavlja pitanje međusobnog odnosa normi ZOPOIK-a i drugih zakona koji su na snazi, a koji također uređuju oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem. Pored tog načelnog pitanja, predmet razmatranja u ovome radu bit će i pojedina rješenja koja je donio ZOPOIK, a koja se iz različitih razloga pokazuju dvojbenima. Cilj ovoga rada nije pružanje sveobuhvatnog prikaza osnovnih odrednica ZOPOIK-a, nego razmatranje nekih dvojbenih zakonskih odredbi i mogućih prikladnih rješenja *de lege ferenda*.

2. ODNOS NORMI ZOPOIK-A I DRUGIH ZAKONA U KONTEKSTU ZAHTJEVA PRAVNE SIGURNOSTI

ZOPOIK predstavlja *lex specialis* za postupak oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem¹¹ te izrijekom propisuje prednost u primjeni svojih odredbi pred odredbama drugih zakona u dijelu materije koju uređuje. “Odredbe drugih zakona kojima se uređuje utvrđivanje, osiguranje oduzimanja i ovrha odluka o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem primjenjuju se samo ako ovim zakonom nije drukčije propisano” (čl. 1. st. 2. ZOPOIK). S druge strane, ZOPOIK se primjenjuje u postupku za kaznena djela iz nadležnosti USKOK-a samo “ako drukčije nije propisano tim zakonom” (čl. 34. st. 1. ZOPOIK), što znači da odredbe ZUSKOK-a imaju prednost pred odredbama ZOPOIK-a. Pri tome je moguće razlučiti nekoliko pitanja. Jedno se odnosi na primjenu odredbi glave XXVIII. ZKP-a koje uređuju postupak za oduzimanje predmeta i imovinske koristi, a koje su i dalje na snazi. Potom, s obzirom na to da se ZOPOIK dotiče

djelom i prekršajem”. Konačni prijedlog Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, prosinac 2010., str. 12.

¹⁰ Đurđević, Z., Zbirka zakona iz kaznenog procesnog prava, Uvod, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2011., str. XV–XVIII.

¹¹ Obrazloženje uz Konačni prijedlog Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, *supra*, bilj. 9, str. 14. Tako i Pavišić, B.; Kunštek, E., Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Dušević i Kršovnik, Rijeka, 2010., str. 16.

i pojedinih važnih materijalnopравnih aspekata primjene mjere oduzimanja imovinske koristi, postavlja se pitanje usklađenosti normi ZOPOIK-a i normi važećeg KZ-a te novog KZ/2011 koji na snagu treba stupiti 1. siječnja 2013. Naposljetku, postavlja se pitanje odnosa odredbi drugih zakona i odredbi ZOPOIK-a kojima se uređuju druga pitanja, a ne utvrđivanje, osiguranje oduzimanja i ovrha odluka o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem.

Odgovore na postavljena pitanja, između ostalog, treba tražiti primjenom nekoliko kriterija, odnosno pravnih načela. Teorijsko pravilo za odnos između posebnog i općeg zakona, *lex specialis derogat generali* (poseban zakon ukida opći), važi za norme koje na različit način uređuju, barem dijelom, istu materiju te koje su iste pravne snage. Što se tiče pravne snage pojedinih zakona, budući da ne postoji katalog koji su zakoni organski, a koji "ordinarni", Ustavni sud Republike Hrvatske o tome odlučuje *ad hoc*, ovisno o karakteristikama konkretnog zakona.¹² KZ, ZKP i ZUSKOK smatraju se organskim zakonima jer razrađuju Ustavom utvrđena ljudska prava i temeljne slobode pa ih Hrvatski sabor donosi većinom glasova svih zastupnika (čl. 82. st. 2. Ustava RH).^{13,14} ZOPOIK kao *lex specialis* u odnosu prema ZKP-u te koji stavlja izvan snage pojedine odredbe ZUSKOK-a treba se smatrati organskim zakonom, a i donesen je većinom ukupnog broja zastupnika u Hrvatskom saboru. Dakle, moguće je smatrati da je ispunjen kriterij iste pravne snage normi, koji je pretpostavka za primjenu načela *lex specialis*.

Iz čl. 1. st. 2. ZOPOIK proizlazi da je namjera zakonodavca bila da se ZOPOIK primjenjuje kao *lex specialis* prvenstveno na procesnopravnu materiju koju uređuje, što je važno s obzirom na različit sadržaj pojedinih odredbi ZOPOIK-a i ZKP-a. Tako u slučajevima kada bi utvrđivanje visine imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom bilo skopčano s nerazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka, prema ZOPOIK-u sud može visinu te koristi utvrditi po slobodnoj ocjeni (čl. 1. st. 5. ZOPOIK), a prema ZKP-u mora (čl. 559. ZKP). Nadalje, ZKP ne dopušta žalbu protiv odluke optužnog vijeća i raspravnog suda o privremenim mjerama osigurnja (čl. 271. čl. 2. ZKP), dok je ZOPOIK dopušta (čl. 15. st. 5. ZOPOIK). Primjenom pravila *lex specialis*, navedene odredbe ZOPOIK-a imaju prednost pred odredbama ZKP-a.

¹² Krapac, D., Konstitucionalizacija kaznenog procesnog prava u Republici Hrvatskoj, Poseban otisak iz: Okrugli stol: Dvadeseta obljetnica Ustava Republike Hrvatske, Modernizacija prava, knjiga 12, HAZU, Zagreb, 2011., str. 204.

¹³ Ustav Republike Hrvatske, Nar. nov. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010.

¹⁴ U odnosu na KZ vidjeti odluku Ustavnog suda RH U-I-2566/2003 od 27. studenog 2003. (Nar. nov. 190/2003), a u odnosu na ZUSKOK odluku U-I-4344/2004 od 11. srpnja 2007. (Nar. nov. 82/2007). Krapac, D., *supra*, bilj. 12, str. 204-205.

Ključna procesnopravna pitanja koja uređuje ZOPOIK, izravno ili neizravno, nerazdvojno su povezana s materijalnopravnim uređenjem mjere oduzimanja imovinske koristi i nemoguće ih je izolirano razmatrati. Tako ZOPOIK izrijeком propisuje primjenu bruto načela pri utvrđivanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom (čl. 10. ZOPOIK), što je nedvojbeno materijalnopravno pitanje jer primjena bruto ili neto načela uvjetuje (ne)punitivnu pravnu prirodu mjere oduzimanja imovinske koristi.¹⁵ Važeći KZ ne sadržava odredbu o primjeni bruto ili neto načela, a dugogodišnja sudska praksa o tom pitanju nije zauzela jedinstveno stajalište,¹⁶ pa je ZOPOIK sada "riješio" to pitanje. S time u skladu i novi KZ/2011 također izrijeком predviđa primjenu bruto načela pri utvrđivanju imovinske koristi koju treba oduzeti: "Oduzeta imovinska korist neće se umanjiti za iznos sredstava uložениh u kriminalnu djelatnost" (čl. 77. st. 5. KZ/2011), premda će mogućnost odbitka određenih troškova u konačnici ovisiti o mogućoj definiciji "kriminalne aktivnosti", o čemu će glavnu riječ imati sudska praksa.

Poseban problem otvaraju odredbe čl. 6. ZOPOIK koji propisuje da sud, u presudi kojom oduzima imovinsku korist izvan kaznenog postupka, "utvrđuje da je okrivljenik počinio kazneno djelo" (čl. 6. st. 1. t. a) ZOPOIK). Time se postavljaju dva temeljna pitanja. Prvo je pitanje kako će sud izvan kaznenog postupka utvrđivati počinjenje kaznenog djela, s obzirom na određenje pojma kaznenog djela u KZ-u i neprihvatljivost posebnog tumačenja pojma kaznenog djela samo za potrebe vođenja postupka prema ZOPOIK-u. Drugo je pitanje kako će sud izvan kaznenog postupka izricati kaznenopravnu mjeru oduzimanja imovinske koristi uređenu KZ-om, koja se izriče u kaznenom postupku "sudskom odlukom kojom se utvrđuje da je kazneno djelo počinjeno" (čl. 82. st. 1. KZ), odnosno "u odluci kojom se utvrđuje da je okrivljenik počinio kazneno djelo koje je predmet optužbe" (čl. 560. st. 1. ZKP). Navedena pitanja bit će predmet razmatranja u tekstu koji slijedi (vidjeti *infra*, naslov 4.1.). Ovdje još treba istaknuti da ZOPOIK isključuje odgovarajuću primjenu odredbi o oduzimanju imovinske koristi izvan kaznenog postupka u prekršajnom postupku (čl. 2. st. 6. ZOPOIK).

Što se tiče vremenske dimenzije odnosa normi različitih zakonskih akata, u obzir dolazi primjena općeg načela prava prema kojemu pravni akt donesen kasnije ukida pravni akt donesen prije (*lex posterior derogat priori*), pod temeljnim pretpostavkama da imaju istu pravnu snagu, da na različit način reguliraju isti sadržaj te da pozitivni pravni poredak ne propisuje drugačije.¹⁷ Tom

¹⁵ Ivičević Karas, E., Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, Zagreb, 2011., str. 77-79.

¹⁶ *Ibid.*, str. 79-82.

¹⁷ Pravni leksikon (Vladimir Pezo, gl. ur.), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007., str. 663.

općem pravilu o vremenskom mjerilu važenja pravnih akata odnosno normi suprotstavlja se pravilo *lex specialis derogat generali*, prema kojemu posebna norma ukida suprotnu opću normu bez obzira na vremenski redoslijed,¹⁸ a u tom smislu se može tumačiti i odredba čl. 1. st. 2. ZOPOIK. Međutim, ni navedeno pravilo nije bez iznimaka te je potrebno tumačenjem pojedine kasnije opće norme utvrditi ima li ona svrhu ukidanje prijašnje posebne.¹⁹ To znači da će i glede tog pitanja sudska praksa imati složenu zadaću tumačiti pojedine zakonske odredbe i nastojati osigurati njihovu ujednačenu primjenu.²⁰ Konkretno, za razliku od ZOPOIK-a (čl. 5. st. 1. ZOPOIK), novi KZ/2011 propisuje da se imovinska korist oduzima odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja (čl. 77. st. 1. KZ/2011), a prošireno oduzimanje odlukom u kojoj je utvrđeno počinjenje kaznenog djela (čl. 78. st. 2. KZ/2011). Ipak, valja pretpostaviti da će zakonodavac intervenirati u tekst ZOPOIK-a prije stupanja na snagu novog KZ/2011, s obzirom na već spomenuti problem određenja formalnog pojma “kazneno djelo”.

Konačno, premda ZOPOIK jest *lex specialis*, odredba čl. 1. st. 2. ZOPOIK izrijeком propisuje prednost primjene njegovih odredbi samo u dijelu materije koju ZOPOIK regulira, pa se postavlja pitanje što je s odredbama koje uređuju postupanje s oduzetom i privremeno oduzetom imovinom, ostvarenje oštećenikovih prava te zaštitu prava treće osobe u odnosu na koje ta prednost nije propisana. Osim toga, ZOPOIK u pojedinim odredbama izrijeком upućuje i na druge zakone koji imaju prednost,²¹ ili na međunarodne ugovore,²² iz čega je moguće izvesti zaključak da onda samo u ostalim slučajevima prednost imaju odredbe ZOPOIK-a kao odredbe posebnog ili kasnijeg zakona. Međutim, s obzirom na opisani složeni odnos pravila *lex specialis* i *lex posterior*, konačno tumačenje za pojedine norme morat će donijeti sudska praksa.

Rješavanje istaknutih pitanja i snalaženje u sve većem broju normativnih akata koji dijelom uređuju istu materiju može biti težak zadatak za sudsку praksu kad se zna da pravna sigurnost, koja na apstraktnoj pravnoj razini ovisi o potpunosti, preglednosti i određenosti normativnoga pravnog poretka, u pravnoj zbilji, između ostalog, zahtijeva ujednačenost u konkretizaciji norma-

¹⁸ Naime, prema metajuridičkom kriteriju, koji se uz juridičke kriterije također primjenjuje pri rješavanju proturječja između normi jednog ili više akata, smatra se da je specijalno pravilo “pravičnije” nego generalno, no moguće su iznimke. Perić, B., *Država i pravni sustav*, Informator, Zagreb, 1994., str. 192-193.

¹⁹ Pravni leksikon, Savremena administracija, Beograd, 1970., str. 513-514.

²⁰ Tako je u rješavanju proturječja (antinomija) pravnih normi i proturječja kriterija za rješavanje proturječja pravnih normi, “nema automatizma, već rezoniranje, vrednovanje i stvaralačke funkcije”. Perić, B., *supra*, bilj. 18, str. 193.

²¹ Čl. 5. st. 2., čl. 6. st. 5., čl. 9. st. 1., čl. 11. st. 6., čl. 19., čl. 28., čl. 34. st. 2. ZOPOIK.

²² Čl. 26. st. 1. i čl. 27. st. 1. ZOPOIK.

tivnog pravnog poretka.²³ U kontekstu problematike pravne sigurnosti, već je spomenuto da je ZOPOIK, na dan svoga stupanja na snagu, stavio izvan snage određene odredbe ZUSKOK-a²⁴ koji je i sam *lex specialis* u odnosu prema ZKP-u, čime se zasigurno nije pridonijelo preglednosti normativnog pravnog poretka, konkretno njegova kaznenoprocenopravnog segmenta, a time ni pravnoj sigurnosti.

Pitanje pravne sigurnosti posebno je važno budući da ZOPOIK regulira postupak (privremenog) oduzimanja imovinske koristi koji je po svojoj prirodi represivan i pretpostavlja zadiranje u temeljna ljudska prava, kao što su pravo na pravičan postupak i pretpostavku okrivljenikove nedužnosti²⁵ te pravo na zaštitu vlasništva.^{26,27} Štoviše, postupak oduzimanja imovinske koristi prema ZOPOIK-u može se provesti i izvan kaznenog postupka, neovisno o osudi za određeno kazneno djelo, u slučajevima kada postoje određene okolnosti koje isključuju kazneni progon i vođenje kaznenog postupka. Zbog toga bi važna pitanja oduzimanja imovinske koristi trebala biti pregledno, precizno i jasno regulirana za zakonskoj razini.

3. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI NA TEMELJU PRIJEDLOGA TUŽITELJA

Jedna od novosti koje je donio ZOPOIK jest ključna uloga tužitelja u postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem. Prema ZOPOIK-u postupa se na temelju prijedloga tužitelja (čl. 1. st. 4. ZOPOIK). Zakon o kaznenom postupku iz 1997. godine (ZKP/1997)²⁸ izričito je propisivao da sud po službenoj dužnosti utvrđuje imovinsku korist postignutu izvršenjem kaznenog djela (čl. 464. st. 1. ZKP/1997), a još je i izvorni tekst novog ZKP-a sadržavao sličnu odredbu koja je izmijenjena novelom iz srpnja

²³ Pravni leksikon, *supra*, bilj. 17, str. 1198-1199.

²⁴ Na temelju čl. 34. st. 2. ZOPOIK, danom stupanja na snagu tog zakona, dakle 1. siječnja 2011. prestale su važiti sljedeće odredbe ZUSKOK-a: čl. 50. st. 3., čl. 51. t. 3. i 5.-7., čl. 52. st. 1., u st. 3. druga rečenica te st. 4., čl. 53. st. 3. i 4., čl. 54. st. 2., čl. 55. st. 1. t. 4. i st. 2.-5., čl. 56. st. 1. t. 5. i st. 5., čl. 57. st. 6. i 7., čl. 58. i čl. 60. st. 1.

²⁵ Čl. 28. i 29. Ustava RH, čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP).

²⁶ Čl. 48. st. 1. Ustava RH, čl. 1. Prvog protokola uz EKLJP.

²⁷ Opširnije o općim kriterijima za usklađenost primjene mjera privremenog oduzimanja i oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom s odredbama EKLJP-a i pravnim standardima proizašlima iz judikature Europskog suda za ljudska prava (ESLJP) vidjeti Ivičević Karas, E., *supra*, bilj. 15, str. 24-31.

²⁸ Zakon o kaznenom postupku od 3. listopada 1997., Nar. nov. 110/1997, 27/1998 - ispr., 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002 - ispr., 115/2006.

2011. godine,²⁹ dakle nakon stupanja ZOPOIK-a na snagu. U međuvremenu je navedeno antinomiju pravnih normi trebalo rješavati primjenom pravila *lex specialis*. Sada i ZKP propisuje: “imovinska korist ostvarena počinjenjem kaznenog djela utvrđuje se u postupku na prijedlog tužitelja” (čl. 557. st. 1. ZKP/2008). U Prekršajnom zakonu još uvijek stoji da “sud po službenoj dužnosti oduzima imovinsku korist ostvarenu prekršajem” (čl. 250. st. 1. PZ),³⁰ premda s obzirom na čl. 1. st. 2. ZOPOIK i u prekršajnom postupku vrijedi odredba ZOPOIK-a koja određuje postupanje na temelju prijedloga tužitelja.

Odredba prema kojoj se imovinska korist ostvarena počinjenjem kaznenog djela utvrđuje u postupku na prijedlog tužitelja dvojbena je iz više aspekata. Iz aspekta materijalnog kaznenog prava problematična je s obzirom na načelo da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom (čl. 82. st. 1. KZ), koje je posljedica višeg načela pravednosti.³¹ Novi KZ/2011 čak propisuje posebno načelo oduzimanja imovinske koristi, prema kojemu nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom (čl. 5. ZK/2011) te određuje da će se imovinska korist oduzeti sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja (čl. 77. st. 1. KZ/2011). Postavlja se pitanje kako će postupiti sud u slučajevima kada je očito da je počinjenim kaznenim djelom ostvarena određena imovinska korist, no ne postoji zahtjev ovlaštenog tužitelja da se ta imovinska korist utvrdi odnosno oduzme. Naime, utvrđivanje imovinske koristi nužno prethodi mjeri oduzimanja imovinske koristi, jer se ne može oduzeti neutvrđeni iznos kao imovinska korist ostvarena kaznenim djelom. Doduše, u obrazloženju uz Konačni prijedlog KZ/2011 stoji da se “u stavku 1. naglašava da je oduzimanje imovinske koristi dužnost suda”. Međutim, niti iz spomenute odredbe važećeg KZ-a, niti iz novog KZ/2011 ne proizlazi da sud po službenoj dužnosti utvrđuje i oduzima imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom.

Postojanje opisanog problema potvrđuje i dosadašnja sudska praksa, koja je neujednačena usprokos spomenutoj odredbi čl. 464. st. 1. ZKP/1997 koja je izrijeком propisivala da se imovinska korist ostvarena kaznenim djelom u kaznenom postupku utvrđuje po službenoj dužnosti. Tako je, s jedne strane, sud bio dužan donijeti odluku o tome da se imovinska korist pribavljena kaznenim djelom oduzima i bez inicijative državnog odvjetnika,³² a s druge je strane Vrhovni sud Republike Hrvatske u nekoliko odluka istaknuo da iznosi imovinske koristi trebaju biti opisani u optužnici, u protivnom neće moći biti

²⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Nar. nov. 80/2011, čl. 47.

³⁰ Zakon o kaznenom postupku od 3. listopada 1997., Nar. nov. 110/1997, 27/1998 - ispr., 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002 - ispr., 115/2006.

³¹ Horvatić, Ž., u: Horvatić, Ž.; Novoselec, P., Kazneno pravo (opći dio), Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, Zagreb, 2001., str. 474.

³² VSRH, I Kž 983/06-4, 19. prosinca 2006.

“opisani niti u izreci osuđujuće presude, a zbog toga se ta korist od optuženika ne može niti oduzeti”.³³ To znači da, ako je izostala inicijativa tužitelja, sud nije bio dužan po službenoj dužnosti utvrditi i oduzeti imovinsku korist. U duhu takve prakse Vrhovnog suda RH jest i rješenje koje predviđa ZOPOIK.

Tumačenjem odredbe da se postupak oduzimanja imovinske koristi provodi na temelju prijedloga tužitelja (čl. 1. st. 4. ZOPOIK) moguće je zaključiti, s jedne strane, da je sud vezan tužiteljevim činjeničnim i dokaznim prijedlozima glede utvrđivanja imovinske koristi, što je u skladu s ograničenjima inkvizitornih ovlasti suda prema čl. 419. st. 1. ZKP/2008.³⁴ S druge strane, prema čl. 557. st. 2. ZKP, sud je dužan u tijeku postupka prikupljati dokaze i istraživati okolnosti koje su važne za utvrđivanje imovinske koristi. Istovremeno ZOPOIK izrijekom ne isključuje mogućnost dokazne inicijative suda, niti se to može zaključiti tumačenjem njegovih odredbi. Štoviše, mogućnost dokazne inicijative suda nije upitna ni prema čl. 9. ZOPOIK, koji izrijekom propisuje da sud, prema potrebi, nalaže državnim tijelima, bankama i drugim pravnim i fizičkim osobama da dostave podatke odnosno izvješća “u vezi s utvrđivanjem činjenica potrebnih za donošenje odluka” prema ZOPOIK-u. Stoga se valja prikloniti zaključku da je sud dužan utvrđivati činjenice važne za utvrđivanje imovinske koristi. Međutim, problem je u tome što iz čl. 1. st. 4. ZOPOIK proizlazi da sud imovinsku korist, koju je bio dužan utvrditi, ne može oduzeti bez inicijative tužitelja, jer se postupak oduzimanja imovinske koristi vodi na prijedlog tužitelja.

Valja očekivati da će u postupcima u kojima nastupa kao ovlaštenu tužitelj državni odvjetnik uredno predlagati utvrđivanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, odnosno predlagati osiguranje oduzimanja imovinske koristi primjenom privremenih mjera.³⁵ Međutim, kada u kaznenom postupku kao ovlaštenu tužitelj nastupa privatni tužitelj ili oštećenik kao tužitelj, situacija je bitno drugačija. Prije svega, imovinska korist ostvarena kaznenim djelom i šteta koju je oštećenik pretrpio zbog počinjenja kaznenog djela, i čija naknada može biti predmet imovinskopravnog zahtjeva, nisu iste kategorije i ne moraju se poklapati.³⁶ Osim toga, namirenje imovinskopravnog zahtjeva ima prednost

³³ VSRH, I Kž 439/04-6, 1. veljače 2006. Slično i u odlukama VSRH, I Kž 834/03-3, 30. studenog 2005.; VSRH, I Kž 432/05-6, 5. listopada 2005.; VSRH, I Kž 981/08-6, 17. veljače 2009.

³⁴ Tako Pavišić, B.; Kunštek, E., *supra*, bilj. 11, str. 41-42.

³⁵ Prema čl. 81. Zakona o državnom odvjetništvu (ZODO, Nar. nov. 76/2009, 153/2009, 116/2010, 145/2010, 57/2011), državni odvjetnik može, prije započinjanja kaznenog postupka, sudu predložiti privremene mjere osiguranja za oduzimanje imovinske koristi, prema pravilima koja vrijede za ovršni postupak.

³⁶ Primjerice, oštećenik može postaviti imovinskopravni zahtjev i kada nije ostvarena nikakva imovinska korist od kaznenog djela. Vidjeti Ivičević, E., Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2004., str. 108.

pred oduzimanjem imovinske koristi koje ima supsidijarni karakter (čl. 1. st. 3. ZOPOIK). Privatni tužitelj odnosno oštećenik kao tužitelj vjerojatno će biti motivirani da podnesu prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva, odnosno da predlože privremene mjere radi osiguranja ostvarivanja svoga imovinskopravnog zahtjeva (čl. 160. ZKP). Naprotiv, teško je očekivati da će privatni tužitelj i oštećenik kao tužitelj biti motivirani da podnesu prijedlog za oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, koja se, prema izričitoj zakonskoj odredbi, oduzima isključivo u korist državnog proračuna (čl. 22. st. 2. ZOPOIK). Još će manje biti motivirani da prije pokretanja kaznenog postupka, radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, predlože privremene mjere i tako preuzmu rizik, budući da oštećenik kao tužitelj i privatni tužitelj odgovaraju za eventualnu štetu koja može nastati kao posljedica neopravdane primjene privremene mjere (čl. 17. st. 2. ZOPOIK). Suprotno tome, državni odvjetnik uopće ne preuzima takav rizik, jer za štetu koja je posljedica neopravdane primjene privremene mjere odgovara Republika Hrvatska (čl. 17. st. 1. ZOPOIK).

Naposlijetku, moguće je zaključiti da bi *de lege ferenda* sud, kada u kaznenom postupku izostane prijedlog tužitelja, a utvrdi da je kaznenim djelom ostvarena imovinska korist, tu imovinsku korist morao oduzeti po službenoj dužnosti. Kada dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi izvan kaznenog postupka, a izostane prijedlog privatnog ili supsidijarnog tužitelja kao ovlaštenih tužitelja, *de lege ferenda* trebalo bi predvidjeti, u skladu s načelom akuzatornosti, da taj postupak može inicirati državni odvjetnik, jer se imovinska korist oduzima isključivo u korist državnog proračuna. Takvo bi uređenje bilo usklađeno s važnošću načela da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom, odnosno protupravnom radnjom, te s dužnošću suda da takvu imovinsku korist oduzme. Opisano bi rješenje bilo u skladu i s restorativnom prirodom mjere oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom koja nije kaznenopravna sankcija koju onda sud izriče na prijedlog ovlaštenog tužitelja, već posebna, doduše kaznenopravna, ali ne punitivna mjera kojom se uspostavlja imovinskopravno stanje narušeno počinjenjem kaznenog djela.

4. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI IZVAN KAZNENOG POSTUPKA – KADA POSTOJE OKOLNOSTI KOJE ISKLJUČUJU KAZNENI PROGON

4.1. Pravna priroda postupka i mjere oduzimanja imovinske koristi

Postupak oduzimanja imovinske koristi prema ZOPOIK-u može se voditi prije, tijekom i nakon okončanja kaznenog postupka (čl. 2. st. 1. ZOPOIK). Pri tome je moguće da se postupak vodi kao: a) *in rem* postupak – pridružen

kaznenom postupku (adhezijski postupak) (čl. 5. ZOPOIK), ili b) kao poseban *in rem* postupak u slučajevima kada se za kazneno djelo ne može voditi kazneni postupak zbog neke okolnosti koja isključuje kazneni progon (čl. 6. ZOPOIK). U svakom slučaju, u postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom kazneni sud postupa prema pravilima kaznenog postupka, osim ako sam ZOPOIK ne propisuje drugačije.

Postupak oduzimanja izvan kaznenog postupka vodi sudac pojedinac suda koji bi bio nadležan za vođenje kaznenog postupka, prema pravilima kaznenog postupka (čl. 6. st. 6. ZOPOIK). Riječ je o ključnim odredbama koje znače da nije predviđen režim građanskopravnog oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, za koji je karakteristično da se provodi u građanskom postupku uz primjenu nižih dokaznih standarda od onih koji se redovito zahtijevaju u kaznenom postupku, uključujući i inverziju tereta dokazivanja.³⁷ Ipak, za mjeru oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka nije potrebna osuđujuća presuda, u čemu je taj postupak sličan građanskompravnom oduzimanju koje se također provodi *in rem* i ne zahtijeva utvrđenje krivnje.³⁸

Jedno od ključnih pitanja koje nameću odredbe ZOPOIK-a (čl. 2. i čl. 6.) jest pitanje pravne prirode postupka te mjere oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka. Riječ je postupku koji nije kazneni postupak, jer je cilj kaznenog postupka utvrđenje krivnje ili nedužnosti te eventualno izricanje kazne krivcu,³⁹ dok se u postupku prema čl. 6. ZOPOIK treba utvrditi da su protupravnom radnjom ostvarena obilježja kaznenog djela, ali ne i krivnja, jer se krivnja kao element kaznenog djela utvrđuje u kaznenom postupku. Ipak, postupak oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka vodi se prema pravilima kaznenog postupka te između ostalog uključuje poštovanje općih elemenata pravičnog postupka (načela kontradiktornosti, jednakosti oružja i prava na obrazloženu sudsku odluku),⁴⁰ pretpostavke okrivljenikove nedužnosti i minimalnih prava obrane. Moguće je stoga zaključiti da se postupak oduzimanja imovinske koristi prema čl. 6. ZOPOIK provodi kao “objektivni postupak” pa sukladno tome sud ne treba utvrđivati krivnju.

I u njemačkom pravu predviđena je mogućnost vođenja objektivnog postupka (*objektives Verfahren*) (§§ 440-441 *Strafprozessordnung – StPO*). Međutim, u njemačkom pravu § 76a Kaznenog zakonika (*Strafgesetzbuch – StGB*) izrijekom propisuje mogućnost tzv. “samostalnog postupka” oduzi-

³⁷ O dvojnomo delu kaznenopravnog i građanskopravnog oduzimanja imovinske koristi općenito te u pravu Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske vidjeti Ivičević Karas, E., *supra*, bilj. 15, str. 32-35.

³⁸ Vettori, B., *Tough on Criminal Wealth, Exploring the Practice of Proceeds from Crime Confiscation in the EU*, Springer, 2010., str. 9.

³⁹ Krapac, D., *Kazneno procesno pravo*, Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2010., str. 11.

⁴⁰ *Ibid.*, str. 148-149.

manja imovinske koristi, koji se provodi neovisno o postojanju osuđujuće presude, u slučajevima kada se kazneni postupak nije mogao voditi zbog stvarnih razloga,⁴¹ primjerice jer je počinitelj bio u bijegu ili je nepoznat.⁴² “Samostalni postupak” oduzimanja pokreće tužitelj prijedlogom, a odluku o oduzimanju imovinske koristi donosi sud koji bi bio nadležan voditi kazneni postupak u konkretnom predmetu ili na području nadležnosti kojeg je određena mjera osiguravanja. Postupak se može provesti te mjera oduzimanja primijeniti i prema trećim osobama na koje je imovinska korist prenesena.⁴³ U tom slučaju treća osoba ima pravo sudjelovati u postupku (§ 442 StPO). Na prijedlog državnog odvjetnika ili drugog sudionika postupka (primjerice treće osobe), ili po odluci suda, održat će se kontradiktorno ročište nakon kojeg će sud donijeti presudu.⁴⁴ Protiv odluke suda dopuštena je žalba.

Ima li se u vidu njemačko uređenje objektivnog, tj. “samostalnog” postupka oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, uočava se nekoliko nedostataka hrvatskog uređenja. Naime, čl. 6. st. 1. t. a) ZOPOIK propisuje da sud donosi presudu kojom se “utvrđuje da je okrivljenik počinio kazneno djelo”. Navedena odredba slijedi odredbu čl. 82. st. 1. KZ koja propisuje da će se imovinska korist ostvarena kaznenim djelom oduzeti “sudskom odlukom kojom se utvrđuje da je kazneno djelo počinjeno”. S obzirom na to da formalni pojam kaznenog djela podrazumijeva postojanje radnje, bića kaznenog djela, protupravnosti i krivnje,⁴⁵ problematično je uređenje prema kojemu sud izvan kaznenog postupka utvrđuje da je okrivljenik počinio kazneno djelo, a da nije utvrdio njegovu krivnju. Naime, do sada su prevladavala tumačenja da se imovinska korist može oduzeti samo osuđujućom presudom, jer mora potjecati iz kaznenog djela,⁴⁶ što između ostalog znači da mora biti utvrđena počiniteljeva krivnja. To ujedno znači da se imovinska korist ne može uzeti od neubrojivog počinitelja koji je počinio protupravnu radnju, ali ne i kazneno djelo.⁴⁷ Moguće je tumačenje prema kojemu se pod kaznenim djelom razumije njegov “objektivni pojam” koji ne zahtijeva krivnju,⁴⁸ međutim ono nije u skladu s formalnim pojmom kaznenog djela sadržanim u Kaznenom zakonu, koji “predstavlja okosnicu čitavog sustava općeg dijela

⁴¹ Podolsky, J.; Brenner, T., Vermögensabschöpfung im Straf- und Ordnungswidrigkeitenverfahren, Richard Booberg Verlag, 2010., str. 186.

⁴² Roxin, C.; Schünemann, B., Strafverfahrensrecht, Verlag C. H. Beck, München, 2009., str. 487.

⁴³ Podolsky, J.; Brenner, T., *supra*, bilj. 41, str. 186.

⁴⁴ Roxin, C.; Schünemann, B., *supra*, bilj. 42, str. 488.

⁴⁵ Novoselec, P., Opći dio kaznenog prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009., str. 133.

⁴⁶ *Ibid.*, str. 501.

⁴⁷ *Ibid.*, str. 501.

⁴⁸ Pavišić, B.; Kunštek, E., *supra*, bilj. 11, str. 48.

kaznenog prava”.⁴⁹ Stoga bi bilo primjerenije da je ZOPOIK propisao da u presudi kojom oduzima imovinsku korist sud utvrđuje da je okrivljenik ostvario protupravnu radnju, dakle neovisno o krivnji koja se i ne utvrđuje. Inače, novi KZ/2011 propisuje da će se imovinska korist oduzeti sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja (čl. 77. st. 1. KZ/2011), dakle i od nebrojivih počinitelja.

Drugi nedostatak koji je nerazdvojno povezan s prvim, a koji se uočava uspoređujući hrvatsko uređenje s njemačkim, tiče se pravne prirode i određenja mjere oduzimanja imovinske koristi koja se izriče izvan kaznenog postupka. Počinjenje kaznenog djela (u formalnom smislu) utvrđuje se isključivo u kaznenom postupku.⁵⁰ Stoga je kaznenopravnu sankciju odnosno drugu kaznenopravnu mjeru koju propisuje KZ, pa tako i oduzimanje imovinske koristi, bez obzira na njezinu nepunitivnu pravnu prirodu, moguće izreći jedino u kaznenom postupku. Pitanje je kako se onda prema ZOPOIK-u, izvan kaznenog postupka, primjenjuje kaznenopravna mjera određena KZ-om. Kao što je spomenuto, njemački Kazneni zakon izrijekom propisuje mogućnost “samostalne” primjene mjere oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, u slučajevima kada nije moguće ishoditi osuđujuću presudu za počinitelja (§ 76a StGB), pa je na taj način pružio zakonsku osnovu za primjenu te *sui generis* kaznenopravne mjere u objektivnom postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, koji se provodi izvan kaznenog postupka. Tako bi i hrvatski zakonodavac u Kaznenom zakonu trebao propisati mogućnost primjene mjere oduzimanja imovinske koristi u objektivnom postupku, u slučajevima kada iz određenih razloga nije moguće voditi kazneni postupak.

4.2. Nemogućnost proširenog oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka

Prema čl. 6. st. 1. t. a) i b) ZOPOIK, ako sud utvrdi da je okrivljenik počinio kazneno djelo i ostvario imovinsku korist, donosi presudu kojom se utvrđuje da je okrivljenik počinio kazneno djelo te da je tim kaznenim djelom (“kaznenim djelom iz točke a”) ostvarena imovinska korist. To znači da ZOPOIK isključuje prošireno oduzimanje imovinske koristi (čl. 82. st. 2. KZ, čl. 78.

⁴⁹ Novoselec, P., *supra*, bilj. 45, str. 133 i 135.

⁵⁰ U odluci U-I/107/1995 od 19. lipnja 2002. Ustavni sud RH izrekao je, između ostalog, da “bez utvrđenja krivnje nema odgovornosti za počinjeno djelo, pa se time isključuje i mogućnost utvrđivanja kazne sukladno načelu *nullum crimen nulla poena sine culpa*. Krivnja počinitelja može se utvrditi isključivo u kaznenom postupku koji je okončan pravomoćnom sudskom presudom”. Krapac, D., *supra*, bilj. 39, str. 389-390.

KZ/2011) izvan kaznenog postupka, jer sud mora utvrditi da je imovinska korist ostvarena upravo kaznenim djelom utvrđenim u tom objektivnom postupku, ali ne i drugim kaznenim djelima koja nisu utvrđena. Glavna karakteristika proširenog oduzimanja imovinske koristi upravo je ta da je dovoljno u kaznenom postupku dokazati počinjenje jednog kaznenog djela iz nadležnosti USKOK-a da bi se primijenila oboriva zakonska predmnjeva da je ukupna počiniteljeva imovina stečena kao imovinska korist od kaznenog djela (čl. 82. st. 2. KZ), s time da nije potrebno utvrđivati konkretna kaznena djela. Novi KZ/2011 propisuje i dodatni uvjet da počinitelj kaznenog djela iz nadležnosti USKOK-a ima ili je imao imovinu nerazmjernu svojim zakonitim приходима (čl. 78. st. 2. KZ/2011). Dakako, okrivljenik ima mogućnost oboriti navedenu zakonsku predmnjevu o nezakonitom podrijetlu njegove imovine, odnosno učiniti vjerojatnim njezino zakonito podrijetlo, čime se isključuje prošireno oduzimanje imovinske koristi.⁵¹

Novi KZ/2011, premda propisuje da će se imovinska korist oduzeti sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja (čl. 77. st. 1. ZK/2011), dakle neovisno o krivnji, u čl. 78. koji uređuje prošireno oduzimanje propisuje oduzimanje imovinske koristi od počinitelja kaznenog djela iz nadležnosti USKOK-a, što znači da se prošireno oduzimanje ne može primijentati neovisno o krivnji počinitelja. Samim time prošireno oduzimanje imovinske koristi ne može se provoditi u objektivnom postupku izvan kaznenog postupka. Istovremeno, međutim, čl. 78. st. 6. KZ/2011 propisuje da se, ako osoba protiv koje je pokrenut kazneni postupak umre, imovinska korist ostvarena protupravnom radnjom može oduzeti od njezinih sljednika u postupku propisanom posebnim zakonom. Međutim, kao što je obrazloženo, ZOPOIK ne uređuje mogućnost proširenog oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka, pa tako ni u slučaju okrivljenikove smrti, tako da spomenuta odredba KZ/2011 upućuje na nepostojeću odredbu posebnog zakona.

Kada je riječ o proširenom oduzimanju imovinske koristi, potrebno je upozoriti na još jedan nedostatak u ZOPOIK-u. Prema ZOPOIK-u "povezana osoba", koja u postupku prema ZOPOIK-u ima položaj protustranke (čl. 3. st. 1. t. 8. ZOPOIK) s određenim procesnim pravima i dužnostima, obuhvaća poticatelja i pomagatelja u kaznenom djelu, pravnog sljednika počinitelja i sudionika u kaznenom djelu te drugu fizičku ili pravnu osobu "za koju sud na način propisan ovim zakonom utvrdi da su na nju prenesene stvari ili prava koji predstavljaju imovinsku korist i da glede stjecanja tih stvari ili prava nije u dobroj vjeri" (čl. 3. st. 1. t. 6. ZOPOIK). Iz navedenog teksta proizlazi da počiniteljevi srodnici, od kojih se imovinska koristi prenesena na njih oduzima bez obzira na to jesu li postupali u dobroj vjeri (čl. 82. st. 3. KZ, a tako i čl.

⁵¹ Opširnije o proširenom oduzimanju imovinske koristi, posebice prema važećem KZ-u i novom KZ/2011, vidjeti Ivičević Karas, E., *supra*, bilj. 15, str. 8-13.

78. st. 4. KZ/2011), dakle i kada su postupali u dobroj vjeri, prema ZOPOIK-u nemaju položaj povezane osobe. I tu bi *de lege ferenda* trebalo i osobama za koje sud u krajnjoj liniji uopće ne utvrđuje jesu li postupale u dobroj vjeri, a kojima je oduzeta na njih prenesena imovinska korist, osigurati položaj povezane osobe, odnosno protustranke.

4.3. Pretpostavke za vođenje postupka

Temeljna pretpostavka za vođenje postupka oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka jest da se za kazneno djelo ne može voditi kazneni postupak jer postoji neka od okolnosti koje isključuju kazneni progon (čl. 2. st. 2. ZOPOIK). Među pravnim dokumentima Europske unije, prvenstveno onim kojih je sadržaj usmjeren na učinkovito oduzimanje imovinske koristi ostvarene organiziranom kriminalom, valja istaknuti Akcijski plan Vijeća od 27. ožujka 2000. koji, između ostalog, predviđa mogućnost oduzimanja imovinske koristi neovisno o nazočnosti počinitelja u postupku, posebice u slučajevima kada je počinitelj umro ili je nedostupan tijelima kaznenog postupka (Preporuka 20),⁵² a takva uređenja nalazimo i u poredbenom pravu.⁵³

ZOPOIK izrijeком predviđa jedino smrt okrivljenika kao razlog zbog kojeg se ne može voditi kazneni postupak, no generalnom klauzulom koja podrazumijeva “druge okolnosti koje isključuju kazneni progon” zakonodavac je obuhvatio niz tzv. procesnih smetnji u slučaju kojih bi eventualno bilo moguće provesti postupak oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka. Pri tome zakonodavac nije načinio razliku između okolnosti koje isključuju kazneni progon stvarne naravi, poput smrti ili nedostupnosti okrivljenika, te pravne naravi, kao što su kaznenoprocetni imunitet, amnestija, pomilovanje, zabrana *ne bis in idem* i slično. Procesne smetnje stvarne naravi i u poredbenom se pravu vezuju na mogućnost oduzimanja imovinske koristi kao *in rem* mjere.⁵⁴ Međutim, glede procesnih smetnji pravne naravi otvaraju

⁵² Akcijski plan Vijeća od 27. ožujka 2000.: “Sprječavanje i kontrola organiziranog kriminala: strategija Europske unije za početak novog tisućljeća”, predvidio je, između ostalog, mogućnost oduzimanja imovinske koristi neovisno o nazočnosti počinitelja u postupku, posebice u slučajevima kada je počinitelj umro ili je nedostupan (Preporuka 20) (Council Action Plan of 27 March 2000 “The Prevention and Control of Organised Crime: A European Union Strategy for the Beginning of the New Millennium”, Official Journal C 124, May 2000.). Prije je takvu mogućnost predvidjela Preporuka 26(c) Akcijskog plana Vijeća od 28. travnja 1997. (Council Action Plan to Combat Organised Crime of 28 April 1997, Official Journal L 251, 15 August 1997.). Vidjeti Vettori, B., *supra*, bilj. 38, str. 5 i 6.

⁵³ Vidjeti Epidendio, T. E., *La confisca nel diritto penale e nel sistema delle responsabilità degli enti*, CEDAM, 2011., str. 13.

⁵⁴ *Ibid.*, str. 13.

se važna pitanja. Primjerice, apsolutni i potpuni kaznenoprocetni imunitet kao subjektivno javno pravo određenih osoba da se protiv njih ne može započeti kazneni progon jer su izuzete iz kaznene jurisdikcije hrvatskih sudova na temelju odredaba unutarnjeg ili međunarodnog prava⁵⁵ također predstavlja okolnost (pravne naravi) koja isključuje kazneni progon. Postavlja se pitanje bi li se moglo protiv osoba koje uživaju takav imunitet izvan kaznenog postupka, a prema pravilima kaznenog postupka i pred kaznenim sudom, ipak utvrđivati da su počinile kazneno djelo u materijalnom smislu, odnosno protupravnu radnju (neovisno o krivnji) te oduzimati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom. Valja zaključiti da bi to bilo protivno svrsi instituta imuniteta. Zanimljivo je da njemački zakonodavac predviđa mogućnost “samostalnog” oduzimanja imovinske koristi samo kad se kazneni postupak protiv određene osobe ne može voditi zbog “stvarnih razloga” (*tatsächlichen Gründen*) (§ 76a (1) StGB), a zbog “pravni razloga” samo ako treba oduzeti određene opasne predmete, ili predmete za koje postoji opasnost da će poslužiti za daljnje činjenje kažnjivih djela, kao i određene isprave. Kao okolnost koja isključuje kazneni progon pravne naravi ZOPOIK posebno regulira jedino pitanje zastare (vidjeti *infra*, naslov 4.4.).

U skladu s načelima svrhovitosti i ekonomičnosti, daljnja pretpostavka za oduzimanje imovinske koristi izvan kaznenog postupka jest postojanje “vjerojatnosti” da je kaznenim djelom ostvarena imovinska korist u iznosu od najmanje 5.000,00 kuna (čl. 2. st. 2. ZOPOIK). U protivnome, vođenje posebnog postupka oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka, s obzirom na troškove koje bi ono prouzročilo, ne bi bilo ekonomski opravdano sa stajališta javnog interesa. Primjerice i novi KZ/2011 sudu u kaznenom postupku omogućuje da odluči da se neće oduzeti imovinska korist ako je neznatna (čl. 77. st. 6. KZ/2011). I njemački je zakonodavac predvidio slučajeve fakultativnog odustanka od izricanja mjere oduzimanja imovinske koristi ako pribavljeno ima neznatnu vrijednost ili se više ne nalazi u počiniteljevoj imovini te obvezatni odustanak ako bi ta mjera oduzimanja bila prestroga za počinitelja (*unbillige Härte*) (§ 73c (1) StGB).⁵⁶

Postupak oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka vodi se na prijedlog tužitelja, uz primjenu kaznenoprocetnih garancija, uključujući i pretpostavku okrivljenikove nedužnosti, pa je teret dokazivanja spomenute “vjerojatnosti” na tužitelju. S obzirom na to da se postupak oduzimanja imovinske koristi prema ZOPOIK-u može pokrenuti i prije započinjanja kaznenog postupka, moguće je zaključiti da je traženi stupanj vjerojatnosti niži od razine “osnovane sumnje”.⁵⁷

⁵⁵ Krapac, D., *supra*, bilj. 39, str. 68.

⁵⁶ Podolsky, J.; Brenner, T., *supra*, bilj. 41, str. 33, 34 i 48.

⁵⁷ Ivičević Karas, E., *supra*, bilj. 15, str. 50.

4.4. Zastara

Prema čl. 6. st. 2. ZOPOIK prijedlog za pokretanje postupka oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka “može se podnijeti do isteka roka zastare pokretanja kaznenog postupka koji je kaznenim zakonom propisan za kazneno djelo” koje je okrivljenik počinio i kojim je ostvario imovinsku korist. Zastara podnošenja prijedloga i vođenja postupka oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka ne može nastupiti prije isteka roka od pet godina od dana počinjenja kaznenog djela, što znači da se zastarni rokovi manji od pet godina produžuju glede mogućnosti vođenja postupka prema ZOPOIK-u. Podnošenjem prijedloga za oduzimanje imovinske koristi izvan kaznenog postupka tijekom roka zastare se prekida (čl. 6. st. 3. ZOPOIK). U njemačkom pravu, usporedbe radi, nije moguće samostalno oduzimanje imovinske koristi ako je nastupila zastara kaznenog progona za određeno kazneno djelo (§ 76a (2) 1. StGB).

U skladu s čl. 31. st. 4. Ustava RH⁵⁸ te odredbama Zakona o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz procesa pretvorbe i privatizacije,⁵⁹ u tom zakonu navedena kaznena djela počinjena u vrijeme Domovinskog rata i mirne reintegracije, ratnog stanja i neposredne ugroženosti neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti države ne zastarijevaju. Time ni mogućnost provođenja postupka prema ZOPOIK-u nije uvjetovana zastarnim rokovima.⁶⁰ Treba istaknuti da čl. 31. st. 4. Ustava RH određuje i da će se oduzeti “imovinska korist, ostvarena tim djelima ili povezana s njima”.

ZOPOIK ne sadržava odredbu o zastari izvršenja mjere oduzimanja imovinske koristi. O tom pitanju u domaćoj literaturi razaznaju se dva stajališta. Prema jednome, primjenjuje se desetogodišnji zastarni rok iz Zakona o obveznim odnosima (ZOO),^{61,62} a prema drugome izvršenje mjere oduzimanja imovinske koristi uopće ne može zastarjeti, jer za tu mjeru KZ ne predviđa duljinu rokova za izvršenje niti zastarne rokove.⁶³ Potonje tumačenje prihvatljivo je

⁵⁸ Prema čl. 31. st. 4. Ustava RH, “ne zastarijevaju kaznena djela ratnog profiterstva, kao ni kaznena djela iz procesa pretvorbe i privatizacije, počinjena u vrijeme Domovinskog rata i mirne reintegracije, ratnog stanja i neposredne ugroženosti neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti države, propisana zakonom, ili ona koja ne zastarijevaju prema međunarodnom pravu. Imovinska korist, ostvarena tim djelima ili povezana s njima, oduzet će se”.

⁵⁹ Zakon o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz procesa pretvorbe i privatizacije, Nar. nov. 57/2011.

⁶⁰ Opširnije vidjeti Ivičević Karas, E., *supra*, bilj. 15, str. 69-70.

⁶¹ Zakon o obveznim odnosima, Nar. nov. 35/2005, 41/2008.

⁶² Novoselec, P., *supra*, bilj. 45, str. 504. Tako i Petranović, M., Zastara kaznenog i prekršajnog progona te izvršenja kaznenih i prekršajnih sankcija, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, Inženjerski biro, Zagreb, 2004., str. 212.

⁶³ Đurđević, Z., Komentar Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Narodne novine, Zagreb, 2005., str. 82-83. Tako i Derenčinović, D., Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Nocci d. o. o., Zagreb, 2003., str. 73.

sa stajališta restorativne pravne prirode mjere, a u tom smislu i novi KZ/2011 određuje da izvršenje izrečene mjere oduzimanja imovinske koristi ne zastarijeva (čl. 85. st. 4. KZ/2011). Usporedbe radi, njemački zakonodavac predvidio je desetogodišnji rok zastare izvršenja mjere oduzimanja imovinske koristi, s time da taj rok može biti i dulji ako je mjera oduzimanja bila izrečena uz kaznu zatvora, jer u tom slučaju rok zastare izvršenja mjere oduzimanja imovinske koristi traje koliko i zastarni rok izvršenja te kazne (§ 79 (4) i (5) StGB).

5. NEKE PROMJENE U POSTUPKU OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

ZOPOIK je donio promjene i u postupku osiguranja oduzimanja imovinske koristi, od kojih će neke biti razmatrane u tekstu koji slijedi. Riječ je o materiji u kojoj, sukladno čl. 1. st. 2. ZOPOIK, odredbe tog zakona imaju prednost u primjeni pred odredbama ZKP-a, ali ne i ZUSKOK-a, prema čl. 34. st. 1. ZOPOIK. S obzirom na to da primjena privremenih mjera osiguranja, u različitim fazama kaznenog postupka, pa i izvan kaznenog postupka, predstavlja poseg u temeljna ljudska prava (vidjeti *supra*, naslov 2.), važno je u njihovoj primjeni poštovati ustavno načelo razmjernosti, koje općenito vrijedi za sve mjere procesne prisile⁶⁴ i onda kada ga zakon, uključujući i ZOPOIK, izrijeком ne normira.⁶⁵ Prema načelu razmjernosti, svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju (čl. 16. st. 2. Ustava RH), pri čemu ograničenja moraju biti zasnovana na Ustavu, razmjerna cilju i svrsi koji se zakonom žele postići, te se taj cilj i svrha moraju postići sa što manjim zadiranjem u ustavna prava građana.⁶⁶ U skladu s načelom razmjernosti, primjena privremenih mjera ne smije trajati dulje nego što je nužno, a tijela kaznenog postupka moraju postupati na način koji će omogućiti da se što prije donese sudska odluka o prijedlogu za oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom⁶⁷ zbog koje primjena privremenih mjera više neće biti potrebna. Posebno valja imati u vidu poštovanje zahtjeva koji proizlaze iz pretpostavke okrivljenikove nedužnosti (čl. 28. Ustava RH, čl. 6. st. 2. EKLJP), s obzirom na problematiku tereta dokazivanja u primjeni privremenih mjera i oduzimanja imovinske koristi. Naime, upravo inverzija tereta dokazivanja smatra se najčešće isticanim i najkontroverznijim problemom suvremenih pravnih

⁶⁴ Krapac, D., *supra*, bilj. 39, str. 289.

⁶⁵ Faust, A., *Das strafprozessuale Vermögensabschöpfungsrecht*, Nomos, 2008., str. 70.

⁶⁶ Odluka Ustavnog suda RH, U-I-673/1999 od 21. travnja 1999. (Nar. nov. 39/1999). Krapac, D., *supra*, bilj. 12, str. 205.

⁶⁷ Njemački autori pišu o "načelu ubrzanja postupka" (*der Beschleunigungsgrundsatz*) koje proizlazi iz ustavnog načela pravne države, odnosno vladavine prava (*Rechtsstaatsprinzip*) i zaštitne obveze (*Fürsorgepflicht*). Faust, A., *supra*, bilj. 65, str. 73.

uređenja oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom,⁶⁸ no ona nije predmet razmatranja u ovome radu.⁶⁹

Jedna od promjena koje je ZOPOIK donio u postupku osiguranja oduzimanja imovinske koristi jest da se, osim u postupku koji uređuje ZUSKOK, više ne mogu primjenjivati prethodne, nego jedino privremene mjere kao mjere osiguranja. Privremene mjere određuju se na prijedlog ovlaštenog tužitelja – predlagatelja osiguranja (čl. 11. st. 1. ZOPOIK). O prijedlogu za osiguranje odlučuje sud koji je stvarno i mjesno nadležan za vođenje kaznenog postupka, a ako se postupak oduzimanja imovinske koristi vodi izvan kaznenog postupka, nadležan je sudac pojedinac suda koji bi bio nadležan za vođenje kaznenog postupka. Protiv rješenja kojim se određuje privremena mjera dopuštena je žalba s nesuspendivnim učinkom. Premda ZKP dopušta žalbu protiv odluke suca istrage, ne dopušta žalbu protiv odluka optužnog vijeća i raspravnog suda (čl. 271. st. 2. ZKP). Odredbe ZOPOIK-a jamče mogućnost žalbe u bilo kojoj fazi postupka (čl. 11. st. 5. ZOPOIK), a kao *lex specialis* imaju prednost u primjeni pred spomenutom odredbom ZKP-a.

Daljnja promjena koju je donio ZOPOIK jest propisana oboriva zakonska predmnjeva o postojanju opasnosti da tražbina Republike Hrvatske glede oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom neće moći biti ostvarena, ili da će njezino ostvarenje biti otežano, ako privremena mjera ne bude određena (čl. 12. st. 1. ZOPOIK). Naime, prema čl. 271. st. 1. ZKP, privremene mjere u kaznenom postupku mogu se odrediti prema odredbama koje vrijede za ovršni postupak, a u ovršnom pravu predlagatelj osiguranja mora učiniti vjerojatnom spomenutu opasnost, kao i postojanje same tražbine.⁷⁰ Može se pretpostaviti da je zakonodavac predvidio zakonsku predmnjevu jer je u praksi često bilo teško učiniti vjerojatnom opasnost da će protivnik osiguranja svojim raspolaganjima onemogućiti ili otežati oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom.⁷¹

Radi veće učinkovitosti primjene privremenih mjera, osiguranje se može odrediti i prije nego što je protivnik osiguranja imao priliku očitovati se o prijedlogu predlagatelja osiguranja, odnosno oboriti zakonsku predmnjevu iz čl. 12. st. 1. ZOPOIK. Ipak, protivnik osiguranja protiv rješenja kojim je određena privremena mjera ima pravo žalbe s nesuspendivnim učinkom (čl. 11. st. 5. ZUSKOK). Važno je napomenuti da ZOPOIK, u slučajevima kada nije podnesena žalba, ne predviđa održavanje ročišta za provjeru donesenog rješenja, za razliku od ZUSKOK-a (čl. 57. ZUSKOK).⁷²

⁶⁸ Vettori, B., *supra*, bilj. 38, str. 9.

⁶⁹ Opširnije o pretpostavci okrivljenikove nedužnosti i inverziji tereta dokazivanja u praksi ESLJP – u materiji oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom vidjeti Ivičević Karas, E., *supra*, bilj. 15, str. 26-29.

⁷⁰ *Ibid.*, str. 86-87.

⁷¹ *Ibid.*, str. 87.

⁷² *Ibid.*, str. 88-89.

ZOPOIK određuje trajanje privremenih mjera osiguranja (čl. 15. i čl. 16. ZOPOIK), kao i pravo protivnika osiguranja da, prije isteka vremena na koje je određena ili isteka dvogodišnjeg maksimalnog trajanja mjere, predloži ukidanje ili zamjenu privremene mjere drugom. Pri tome protivnik osiguranja mora dokazati da određena privremena mjera nije potrebna ili da se osiguranje može ostvariti drugom privremenom mjerom. U svakom slučaju, potrebno je da protivnik osiguranja ili treća osoba položi jamčevinu u gotovu novcu, a iznimno u stvarima ili pravima koji se, po ocjeni suda, mogu unovčiti u kratkom roku (čl. 15. st. 2. ZOPOIK). ZOPOIK ne predviđa provjeravanje od strane suda po službenoj dužnosti jesu li ispunjene pretpostavke za primjenu privremenih mjera, odnosno jesu li one nužne u skladu s načelom razmjernosti.

6. ZAKLJUČAK

Stupanjem na snagu ZOPOIK-a 1. siječnja 2011. hrvatsko je kazneno procesno pravo nadograđeno još jednim zakonom koji uz ZKP i ZUSKOK uređuje postupak oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, a dotiče se i materijalnopравnih aspekata mjere iz važećeg KZ-a i ZOPOKD-a. Nadograđeno je i prekršajno zakonodavstvo, s obzirom na to da se odredbe ZOPOIK-a “odgovarajuće” primjenjuju i na prekršajni postupak. Pri tome je zakonodavac očito nastojao riješiti neke dvojbe koje su se prije pojavljivale u sudskoj praksi, primjerice tako što je izrijekom propisao da se postupak prema ZOPOIK-u vodi na prijedlog tužitelja, ili primjenu bruto načela pri utvrđivanju imovinske koristi, no time je otvorio neka nova pitanja.

Nedostatak mogućnosti suda, kada u kaznenom postupku utvrdi da je kaznenim djelom ostvarena imovinska korist, da oduzme tu imovinsku korist po službenoj dužnosti dovodi u pitanje ostvarivanje restorativne svrhe te mjere, a u krajnjoj liniji i načela pravednosti. Taj nedostatak posebno dolazi do izražaja kada u kaznenom postupku kao ovlašteni tužitelj nastupa privatni tužitelj odnosno supsidijarni tužitelj, za koje je teško očekivati da će biti motivirani pokrenuti i podržavati postupak oduzimanja imovinske koristi za račun državnog proračuna. Stoga bi, *de lege ferenda*, u kaznenom postupku trebalo odrediti oduzimanje imovinske koristi od strane suda po službenoj dužnosti kada izostane prijedlog ovlaštenog tužitelja. U postupku oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka, u skladu s načelom akuzatornosti, valjalo bi propisati da državni odvjetnik može inicirati postupak kada izostane prijedlog privatnog tužitelja ili supsidijarnog tužitelja, a postoji vjerojatnost da su ispunjene pretpostavke za oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom za račun državnog proračuna.

Osim rješavanja nekih prijašnjih dvojbi, ZOPOIK je donio i važne promjene od kojih je svakako najznačajnija mogućnost oduzimanja imovinske koris-

ti ostvarene kaznenim djelom izvan kaznenog postupka, u tzv. objektivnom postupku koji se vodi neovisno o krivnji, kada postoji neka od okolnosti koje isključuju kazneni progon. Načelno je riječ o prihvatljivom institutu, jer oduzimanje imovinske koristi, u skladu s restorativnom svrhom te mjere, treba omogućiti i od neubrojivih počinitelja, ili pak u slučajevima kada je okrivljenik nedostupan tijelima kaznenog postupka ili umre prije okončanja kaznenog postupka. Međutim, norme ZOPOIK-a koje uređuju taj objektivni postupak nisu usklađene s KZ-om, koji određuje formalni pojam kaznenog djela tako da on uvijek uključuje postojanje krivnje. Osim toga, važeći KZ, a ni novi KZ/2011, ne predviđaju mogućnost primjene kaznenopravne mjere oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka. Doduše čl. 78. st. 6. KZ/2011 predviđa mogućnost proširenog oduzimanja imovinske koristi u slučaju smrti okrivljenika, no upućuje na nepostojeću odredbu ZOPOIK-a, jer ZOPOIK ne predviđa mogućnost proširenog oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka. Nadalje, s obzirom na propisanu generalnu klauzulu, otvara se i pitanje okolnosti koje isključuju kazneni progon, a koje mogu biti stvarne ili pravne naravi, odnosno pitanje koje od tih okolnosti otvaraju mogućnost vođenja postupka oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenog postupka. Riječ je o nedostacima za koje valja očekivati da će biti otklonjeni nekom od budućih zakonodavnih intervencija, no do tada će ih morati rješavati sudska praksa.

Važne promjene ZOPOIK je donio i u postupku primjene privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi, ponajprije radi učinkovitije primjene tih mjera i ostvarivanja njihove svrhe. U primjeni tih mjera sudovi moraju voditi računa o ustavnom načelu razmjernosti, premda ga ZOPOIK izriječno ne proklamira.

Naposljetku, u ovome su radu istaknuta tek neka pitanja koja su se nametnula stupanjem na snagu ZOPOIK-a. U očekivanju daljnjih zakonodavčevih zahvata u postojeću legislativu, na sudskoj je praksi zadatak da tumačenjem postojećih zakonskih normi koje uređuju materiju oduzimanja imovinske koristi, a koje su ponekad neusklađene ili nedorađene, nastoji osigurati njihovu ujednačenu primjenu u praksi i na taj način pridonose unapređenju pravne sigurnosti.

LITERATURA

1. Derenčinović, D., Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Nocci d. o. o., Zagreb, 2003.
2. Đurđević, Z. (ur.), Zbirka zakona iz kaznenog procesnog prava, Uvod, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2011.
3. Đurđević, Z., Komentar Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Narodne novine, Zagreb, 2005.
4. Faust, A., Das strafprozessuale Vermögensabschöpfungsrecht, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2008.

5. Horvatić, Ž.; Novoselec, P., Kazneno pravo (opći dio), Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, Zagreb, 2001.
6. Ivičević, E., Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu i Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2004.
7. Ivičević Karas, E., Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, Zagreb, 2011.
8. Krapac, D., Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2010.
9. Krapac, D., Konstitucionalizacija kaznenog procesnog prava u Republici Hrvatskoj, Poseban otisak iz: Okrugli stol: Dvadeseta obljetnica Ustava Republike Hrvatske, Modernizacija prava, knjiga 12, HAZU, Zagreb, 2011., str. 169-212.
10. Novoselec, P., Opći dio kaznenog prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009.
11. Pavišić, B.; Kunštek, E., Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Dušević & Kršovnik d.o.o., Rijeka, 2010.
12. Perić, B., Država i pravni sustav, Informator, Zagreb, 1994.
13. Petranović, M., Zastara kaznenog i prekršajnog progona te izvršenja kaznenih i prekršajnih sankcija, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, Inženjerski biro, Zagreb, 2004., str. 190-231.
14. Podolsky, J.; Brenner, T., Vermögensabschöpfung im Straf- und Ordnungswidrigkeitenverfahren, Richard Boorberg Verlag, 2010.
15. Pravni leksikon (Vladimir Pezo, gl.ur.), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007.
16. Pravni leksikon, Savremena administracija, Beograd, 1970.
17. Roxin, C.; Schünemann, B., Strafverfahrensrecht, Verlag C. H. Beck, München, 2009.
18. Vettori, B., Tough on Criminal Wealth, Exploring the Practice od Proceeds from Crime Confiscation in the EU, Springer, 2010.

Summary

ACT ON THE PROCEDURE OF CONFISCATION OF PECUNIARY GAIN ACQUIRED THROUGH A CRIMINAL OFFENCE AND MISDEMEANOUR: SOME OPEN QUESTIONS AND POSSIBLE SOLUTIONS

With the entry into force of the Act on the Procedure of Confiscation of Pecuniary Gain Acquired through a Criminal Offence and Misdemeanour (ZOPOIK), Croatian criminal procedural law acquired another legal act that regulates mostly procedural, but also some substantive, aspects of the criminal law measure of the confiscation of pecuniary gain acquired through a criminal offence. This paper contains a critical review of some legislative solutions. The author first considers the problem of the application of ZOPOIK as a special legislative act, regarding other legal acts existing in the field of criminal procedural law, in the context of legal security. Next, she analyses a legal solution according to which the procedure of confiscation of pecuniary gain is instituted upon a motion of the prosecutor, and presents suggestions for possible amendments. Particular attention is given to the confiscation of pecuniary gain outside the criminal procedure, when there are circumstances that exclude criminal prosecution. Then, the author considers the legal nature of the procedure and confiscation measure, the impossibility of extended confiscation and the general conditions for conducting this procedure. The paper contains a brief review of the changes that ZOPOIK has introduced in the application of the provisional measures, mostly in order to improve their efficiency, and finally presents conclusions with propositions for possible future legislative solutions.